
VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

K našemu náboženskému programu.

(LISTY ZE SLEZSKA.)

IV.

Dr. Masaryk žádá úplnou svobodu náboženskou, osvobození od tlaku církevního, od státního vnučování náboženství, odloučení školy od církve a připuštění k veřejným úřadům příslušníků i církvi státem neuznaných, a míní tím docílití náboženského pokroku lidu.

Toť poněkud naivní.

Což nebylo za všech dob křesťanských sekt odlučivších se od církve, které oddaly se volnému bádání náboženskému, jako Manichejci, Nestoriané, Adamité, obrazoborci, Mormoni a p.? A kde zůstala u nich ta vyšší mravnost, to vyšší a čistější náboženství co výsledek nezávislosti od Říma i od státu? Jediná církev českobratrská vystihla správně ethický ideal náboženství — vyšší mravní život dle příkladu Kristova. Stalo se to však v době, která pro snahy takové nebyla zralou, a odtud to pronásledování Jednoty i světskými knížaty (Habsburky). Za našich časů náboženská svoboda státem zaručená již tak daleko pokročila, že žádnému dospělému občanu se nebrání dle náboženských mravních zásad Jednoty žíti.

Svoboda náboženská jest i v jiných zemích uzákoněna, hlavně ve Spojených Státech. Ale nelze říci, že by byla vedla k vývoji nějakého vyššího života náboženského; spíše podobá se, jakoby v ovzduší jejím se ujal náboženský — indifferentismus a materialismus.

Mnoho filosofů novější doby setřáslo rovněž jeho církevní oddávající se volnému bádání a řešení „problému věčnosti“, literárním dělům jejich nepřekáží ani církev ani stát, myšlenky jejich šíří se volně v lidu. Kde však jest pozitivní jejich výsledek? Kde je to zlepšené křesťanství oněch vědatorů, po kterém dr. Masaryk touží? Kde jsou ti vynikající charakterové mravní, vypěstění naukami těchto filosofů?

Tvrzení dr. Masarykovo, že širší massy lidu odloživše staré křesťanství honiti se budou za náboženstvím novým a vyšším, je přímo naivní. Zkušenost učí opak toho. Podařilo-li se kde vzítí lidu učení Kristovo, zůstal lid buď nábožensky vlažný nebo stav jeho náboženský se zhoršil. Hlavně pak úpadkem nauky o životě věčném — kardinálního to bodu mysticismu křesťanského — stane se definice náboženství ve smyslu dra. Masaryka nemožnou a lidové náboženství scvrkne se na několik vět společenské morálky.

Dr. Masaryk žádá i oddělení školy od církve, věda patrně (snad?) že náboženské vzdělání v převážné většině rodin je dosti problematické, církevní tlak na jednotlivce v tom ohledu vyloučen a tím tedy náboženské vzdělání příštích pokolení znesnadněno, tato pak tím způsobem znenáhla odcírkevněna. Tím tedy chce dr. Masaryk docílit náboženské svobody a vyšších názorů náboženských?

Jako by slyšel mluvit Rousseaua, onoho filosofa, který svého utopického Emila chtěl učinit dokonalým mudrcem, vlastních svých dětí však nedovedl vychovat a proto je svěřil — nalezcím. Jiná je theorie a jiná praxe tak mnohých ztřeštěných hlav vědeckých.

Tlak státní na náboženské vzdělání škol mládeže není dnes tak patrný a dává-li stát, země a společnost k tomu prostředky, děje se to z té dobré příčiny, že občané si vzdělání toho pro mládež přejí, jsouce si patrně vědomi jeho významu a své zodpovědnosti rodielské.

Nechápu, jakým právem cítí se dr. Masaryk a jisté kruhy učitelské býti povolány mentory v tomto přirozeném právu rodičů na výchovu jejich dětí!

Jaká též logika v tom, nechati mladého člověka bez náboženství a žádati později po něm, aby si ze stávajících náboženství jedno zvolil, nebo docela čekal na příští náboženství, jistými filosofy teprve sněné!

Rovněž tak nesprávným vidí se nám požadavek dr. Masaryka, aby úřady veřejné přístupny se staly komukoli i příslušníkům církví neuznaných.

Nepochybuji, že jsou ve státě úřady, které na úřednictvu vyžadují jen čistě mechanické výkony a proto s náboženstvím jeho nemají nic společného; jsou však i úřady veřejné, které úřednictvem svým vykonávají jistý vliv na společnost a tu nemůže býti lhostejno smýšlení a mravní i náboženské názory úřednictva takového.

Žádá-li dr. Masaryk náboženskou svobodu pro jednotlivce, musí jí uznati i pro celek. O národním i náboženském terrorismu veřejných úředníků může hlavně český a katolický lid ledacoc mluvit a má zajisté právo býti ve svých právech šetřen úředníkem mezi lidem žijícím.

Tím však neupíráme církvím státem neuznaným práva míti mezi sebou úředníky svého vyznání.

Svoboda svědomí je krásná věc, ale musí býti obapolnou!

Rozhodně též třeba vysloviti se proti tvrzení dr. Masaryka, jakoby dnes již nejlepší lidé stáli mimo církve a stávající náboženství.

Nedávno proletla jistými novinami zpráva o jistém saském průmyslníku, jemuž prý pastor nade hrobem dal vysvědčení, že — ač zesnulý filantrop onen byl bez vyznání a stál mimo církve — šlechetným životem rovnal se nejlepším věřícím. Noviny ovšem užívaly případu toho k zlehčování církví.

Věřím rád, že případ ten je pravdivý, věřím rád, že onen církve se zřeknuvší filantrop předčil šlechetností povahy sta věřících matrikových křesťanů. Než je případ takový důvodem k zlehčování církve a k úsudku, že církve se přežily, že člověk k dosažení vyšší mravnosti, vyššího náboženství nepotřebuje více vedení církve a vlivu stávajícího náboženství křesťanského?

Proticírkevní noviny učinily s oním dissidentem saským dobrý lov, ač takové štěstí je velice zřídka potkává.

Než církve mohou každodenně sto případů uvést, kdy povržení církvi a náboženstvím vedlo k demoralisaci a mravní i fysické zhoubě jednotlivců i rodin.

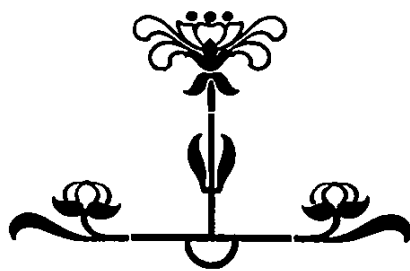
To jest vlastně pravidlem, případ saského dissidenta však řídkou výjimkou, bílou vránou.

A mimo to : Zda pátraly též noviny ony po tom, jakého vzdělání onen filantrop nabyt, v jaké rodině vyrostl, jaké zásady nábožensko-mravné si osvojil, jaké duchovní praeposice zdědil po rodičích? Snad byl vniterně dobrým křesťanem, snad jen nahodilé, zevnější důvody přiměly jej, zřici se veřejně společnosti církevní.

Jisto je, že setrvání v církvi by mu nebylo překáželo v humaním jeho jednání, že vůdčí zásady jeho života nemohly býti jiné než křesťanské.

Odvážlivé je proto tvrzení dr. Masaryka, že nejlepší lidé žijí již mimo církve. (Snad se i dr. Masaryk k ním počítá?) Toť generalisování jednotlivých případů, toť paušální odsuzování církevní společnosti k vůli jednotlivým nevhodným údům, toť zpupné vynášení se nad církevní společnost, mající ve středu svém jednotlivce nejrůznějšího stupně osvěty, duševního i mravního nadání, nejrůznějších stavů a poměrů životních. Tato duchovní společnost má ve svém oficiálním učení vychovatelské prostředky pro všecky. Neužívá-li těch vždy a všude správně, není to vinou společnosti církevní, nýbrž jednotlivých její orgánů. Útoky však na církevní společnost a tvrzení, že nejlepší lidé ji obrátili záda, charakterisují takové kritiky podivně a připomínají jen pravdu slov „Tak svět činí často jako děti : do studnice, z nížto pily, házejí kamení a smetí.“

To známo všem, že vůdčí kruhy církevní nejednaly vždy v duchu učení Kristova, že na stolcích církevních zasedali časem i lidé nehodní, že mravní život vůdčích kruhů církevních nebyl vždy bezúhonný, ale dával mnohdy pohoršení, to víme, že oblekem církevním přikryt často starý hříšný Adam a že často z kruhů laiků vyšla světla vědy i mravnosti. Ale to stojí také pevně : Náboženský i mravní život křesťanský byl na čas z jakékoli příčiny upadl, opět vnitřní silou se vzbudil a osvěžil, v čemž vlastně vidíme splněna slova Kristova : Aj já s Vámi jsem až do skonání světa. Příště dále.

O výchově dětí nevidoucích.

Uvažuje Jos. Ch.

Vychovávati děti zdravé jest práce těžká a nesnadná. Každý ví kolika jest tu dbáti okolností, kolika důležitých pokynů a pravidel, jež nám udává paedagogika; jak velké jest třeba péče, aby námaha vychovatele byla zdárným korunována výsledkem. A co tak obtížným je u dětí zdravých, všemi smysly od Boha obdařených, stává se ještě těžším při výchově nešťastných dětí, které postrádají zraku, které však mají též právo na vzdělání, aby jednou mohly se státi prospěšnými členy společnosti lidské. Takovým dětem může se dostati nejdůkladnějšího vzdělání toliko ve zvláštních ústavech pro slepé

zřízených, kde učitelé — odborníci mnohými praktickými vědomostmi obohaceni veškerou péčí jen jim věnují a tak stávají se pravými jejich dobrodinci. Minulého roku právě bylo tomu sto let, co započala tato blahodárná a humaní činnost vzdělávání slepců v Rakousku. Na památku tohoto jubilea sepsal pan odborný učitel při ústavu pro slepé v Brně Antonín Špička pěkný, na rady bohatý a informativní spisek: „Výchova nevidomých dětí“. Již na deskách tohoto dílka dva jednoduché obrázky nám ukazují, jak veliký je rozdíl mezi osudem lidí slepých před sto lety, kteří na almužnu soucitných lidí byli odkázáni a mezi slepci v nynější době vyučenými v ústavech různým řemeslům, zvláště košíkářství a kartáčnictví, která je dovedou úplně uživiti. A jak pěkné a trvanlivé předměty vycházejí z jejich rukou, přesvědčiti se může každý, kdo koupí věci ty zhotovené v jejich dílně. Jest tedy nad míru důležitě, aby se dostalo slepým dítkám toho vzácného daru, tak důkladně se vycvičiti. Než bohužel i z dítek, které do ústavu pro slepé jsou přijaty, musí býti mnohé propuštěny, když se ukáže, že pro zanedbané vychování domácí není naděje, že by se mohlo docíliti zdárného výsledku. A tu naskytá se příležitost učiteli i knězi, kteří zajisté na venkově v úzkém svém působišti podobné případy znají, aby získali si velkých zásluh o takové nešťastné dítky již v útlém mládí jejich tím, že rodiče jejich poučí, jak si mají vésti při vychování takových dítek, aby se později i na nich mohli dočkatí radosti.

V následujících řádcích chci naznačiti dle s vrchu uvedeného spisku několik pokynů, dle nichž se má vychování slepých dítek řídití.

Prvním a hlavním pravidlem budiž vedení slepého dítky co možná k největší samostatnosti, již bude velice potřebovati, aby nebylo jiným na obtíž.

Proto má se učiti chůzi již v tom věku jako dítě vidoucí; pak pomalu seznamovati se s prostorem světnice a místnostmi celého domu; předměty, kterými by si mohlo uškoditi, dlužno ovšem odstraniti neb ohraditi. Vady při chůzi se naskytující, jako na př. dupání, neb u dítky později osleplého nepřirozené zdvihání nohou, musí se hned z počátku opravovati, aby nestaly se návykem.

Slepé dítko jest co nejdříve přidržovati k tomu, aby se samo umývalo, oblékalo a vůbec řádně upravilo. Než mnohá matka řekne snad: než já bych dítěti opět a opět to neb ono ukazovala a chybné jeho počínání opravovala, vykonám sama práci tu a to v době o polovici kratší; nerozumnost však takového jednání poznáme, když uvážíme, že osoba ta přece stále žíti nebude, a kdo pak bude prokazovati takovému nesamostatnému ubožáku ty nejjednodušší práce?

Hojný pohyb jest slepým dítkám velice potřebný hlavně ze dvou příčin: předně jest třeba pohybu delší dobu trvajícího než u dětí zdravých, aby slepé dítky při svém volném pohybování mohly vdýchati tolik zdravého vzduchu, co zdravé dítky při rychlejším běhání a dovádění; a tak aby se mohlo čeliti různým nemocem plicním právě z nedostatku zdravého vzduchu mezi slepci zhoubně rádícím.

Druhý důvod, proč doporučí se slepým, aby se hojně pohybovali, je ten, že tím způsobem zamezí se mnohé špatné zvyky, k nimž bývají nevidomí v klidu náchylni, jako jsou na př. točení se na místě, kývání hlavou a jiné. Příležitost k pohybu poskytnouti se může takovým dětem tím, že chodí s dospělými lidmi na pole, do lesa; pošlou se k obchodníkovi, řemeslníkovi pro různé potřeby, neb vykáže se jim kousek zahrádky k upravování, což jim poskytne též nemalé zábavy.

Největší péči u dětí nevidomých jest věnovati ostatním čidlům, aby se ve zdraví udržela, co možná nejvíce vycvičila a tak alespoň pokud možno zrak nahradila. Proto jest především třeba chrániti takové dítky před tím, co hmat otupuje, jako nečistota kůže, nachlazení, omrznutí a kožní nemoce; co sluchu škodí, jako vlhkost, křičení do ucha, příliš náhlé změny silných zvuků; co čich seslabuje, jako nečistota nosu a příliš ostrý zápach neb vůně; a konečně čím správná chuť se kazí, jako příliš kořeněnými, slanými a ostrými pokrmy a nápoji.

Jak důležitým jest též cvičení všech těchto smyslů! Vždyť čím vycvičenější má nevidomý hmat, tím jasnější jsou jeho představy a názory o jednotlivých věcech; neboť on jen hmatem pozná, zda nějaká věc je drsná neb hladká, hranatá neb kulatá, velká nebo malá, těžká nebo lehká, studená nebo teplá. To však, co vidoucí dítko samo do ruky vezme, potěžká a pohladí, poněvadž si toho všimne, musí býti slepému do ruky dáno s náležitým vysvětlením a poučením o znacích hlavních a vedlejších. Proto menší předměty jako na př. lžice, vidlička, nůž, nůžky, klíč, láhev, třešně, jablko, hruška mají býti jeden po druhém slepým dětem do rukou dány, popsány a označen jejich účel; k větším předmětům jako ku stolu, skříni, oknu, vozu, plotu musí býti dítky takové ovšem přivedeny, aby mohly se hmatem o jejich podobě přesvědčiti.

Z různých způsobů, jimiž lze hmat s dobrým výsledkem cvičiti, pozoruhodné jsou tyto:

Ze skupiny předmětů různorodých, velikostí značně se od sebe nelišících, jako ořechů, mandlí, zrnek kávy, fazolí, hrachu, čočky, nechť slepé dítko rozličné druhy od sebe odděluje a dává každý druh do jiné přihrádky.

Počet předmětů jednoho druhu na hromadě jsoucích nechť dítě dle hmatu odhadne a pak počítáním nechť se přesvědčí, pokud jeho úsudek byl správný; podobným způsobem může se vycvičiti v odhadování délky, při čemž dobře mu poslouží pravítko s dílky (cm a dm) hřebíčky označenými.

Peníze naučí se slepé dítě znáti hmatem dle velikosti a okraje; haléř malý s okrajem hladkým; dvouhaléř větší, rovněž s okrajem hladkým, desíthaléř jako dvouhaléř, s okrajem však vroubkovaným; dvacetihaléř větší než desetihaléř a t. d.

Velice hmat si vycvičí dítě, když poznané již předměty, figurky nápodobuje z hlíny, což je dobrou přípravou k modelování, jemuž se slepci v ústavech učí; rovněž splétati několik pramének provázku jest dobrou cvičbou ruky i hmatu.

Že i důležito je vycvičení sluchu, čichu a chuti je samozřejmo; sluch, který může toliko správné výřečnosti i slepého naučiti, který upozorňuje ho, aby se vyhnul nebezpečí, cvičí se hned z mládí tím, že nevidomé dítky učí se rozeznávati hlas jednotlivých osob, poznávati dle hlasu a zpěvu ptáky a určovati směr, odkud zvuk přichází. Velikou důležitost pro vycvičení a i vyvinutí sluchu hudebního má zpěv a hudba; proto jest přidržovati takové dítky k tomu, aby často zpívaly a učily se užitečné hře na housle a na klavír; nadané pak mohou v tomto oboru později naléztí své živobytí, jako varhaníci neb ladiči pian.

Čich a chuť vycvičí si nejlépe slepé dítko v domácnosti, když naučí se rozeznávati pokrmy a nápoje dle vůně a chuti; tak rozeznává dobře čichem chléb, máslo, sádlo, různé druhy připraveného masa, dále z nápojů čistou vodu, kávu, mléko a jiné. I v tomto ohledu jest třeba dítko upo-

zorniti na to, aby nic do úst nedávalo, o čem by se čichem nepřesvědčilo, že jest to dle vůně známý mu pokrm k jídlu se hodící.

Při péči o tělo nesmí býti u slepých zapomináno vzdělání duše; dobré vychování a poučení v ohledu náboženském má u slepců zvláštní důležitost. Aby výchova v tom směru se nesla, vybízí k tomu autor svrchu jmenovaného dílka rodiče slovy: Posílejte děti pilně do chrámu Páně, kde slyší posvátné zpěvy, mluvené slovo při kázání, hlas královského nástroje — varhan; to vše působí mile a svatě na jeho duši!

Zvláště nauka náboženská dodává ubožáku naděje a učí jej důvěře v Boha a spokojenosti na světě.

Živá víra jest to, která slepého ujišťuje, že v poslední den z mrtvých s tělem oslaveným, beze chyb tělesných, tak že i on v den tento nabude zraku a Pána svého spatří!

Kdo ubíjí víru a nábožnost slepého, ten jej vydává jistému zoufalství a časné i věčné záhubě!

Literatura pro mládež.

Dle St. Karpowicze podává B. Jasnov.

Kniha jest mocným činitelem ve vychování jak pro vychovatele tak pro chovance. Může býti doplněním vědění, nabytého ve škole, může býti zřídlem dojmů esthetických a morálních, může působiti zvláště na citění čtenářovo. Vliv její ať již kladný, ať záporný, závisí na obsahu a zpracování, na vnímavosti a přípravě čtenáře. Vím z vlastní zkušenosti a dosvědčí to každý, kdo blíže obcuje s mládeží, že panuje mnohdy v této věci skoro úplná nekritičnost a libovůle. Dítě touží čísti vše, co mu padne do rukou; vychovatel pak nejčastěji řídí se ve výběru knih pro mládež pověstí, reklamním provoláním a doporučením knihkupce nebo nakladatele a v nejlepším případě oceněním v novinách (obyčejně povrchním, od nakladatele zasláným) nebo v jakémkoli listě, který nemá třeba nic společného s paedagogikou. A ke všemu mohou býti taková ocenění postavena na zcela vrtkavém, pochybném základě, takže výsledky mohou býti protivné.

Proto otázka četby mládeže náleží k důležitým otázkám a úlohám paedagogiky. Podávám tu o ní několik úvah dle známého vážného theoretika polského St. Karpowicze.

Jsou to ovšem názory a zásady theoretické, jež probírá: poměr literatury pro mládež k literatuře vůbec, obsah a účel literatury, jakým vlastně dítěte má odpovídati, díla fantastická, vliv morální a esthetický. V mysli čtenářově musí teprve vzbuditi otázku, jak je uvést do života praktického. Jest to jistě těžká věc, řídit četbu mládeže, a nit úmyslův a snah vychovatelových se často trhá z různých příčin. Nejvíce záleží na tom, aby našel důvěru u chovance, a tu si může získati, když se řídí všude a vždy

láskou, rozumným prováděním svých snah, ne však přísným zákazem, který jistě vyvolá vždy reakci.

Kdo se naučil čísti, ten oddává se četbě podléhá velmi vážným a rozmanitým jejím vlivům. Působení knihy závisí od umění čísti a zároveň od jejího obsahu. O prvním z obou činitelů uvažujeme nyní, druhý pak bude předmětem následujícího oddílu. Chceme-li vyznačiti podmínky, za kterých stává se četba kladným činitelem vychování, třeba si připomenouti, jaká jest její úloha, poněvadž metoda lektury musí odpovídati úloze, aby čtenář měl z ní náležitý prospěch.

Odhodíme-li z obrovské tiskové pyramidy všechny knihy, jichž prvním původcem byla obchodní spekulace, chorobná obraznost, nevědomost a pokrytectví, tu zbylá část literatury obsahuje ovoce lidské myšlenky, zprávy z minulých bojův a utrpení člověka v lepší osud na světě, nejprudší záchvěvy srdce toužící po světech dokonalejších a bujnou obrazností utkané obrazy věcí nebytujících, ale možných nebo žádoucích. Jsou to tedy vůbec ustálené v písmu znaky, že si lidé porozuměli navzájem mezi sebou v oboru vědění, ethiky a umění. Škola — náležitě zorganizovaná — jmenovitě obecná a střední, připravuje chovance tak, aby mohli po jejím ukončení vzdělávati se dále, t. j. aby uměli sami čerpati z té pokladny, do které lidstvo po věky skládalo výsledky své vědy, citu mravních i esthetických. Jako kniha otevírá cestu ku poznání světa a života tím, že seznamuje s nejlepšími jejich znalci, tak škola dobře pojatá dává příležitost, aby se mohli samostatně posilovati písemnictvím a tak rozšířiti a ustáliti své vzdělání.

Úkoly četby musí se tedy shodovati s určením literatury. Poněvadž tato obejímá celý život, v němž rozlišujeme obyčejně trojí stránku: naučnou, mravní a esthetickou, proto v rozboru způsobu a podmínek četby sluší míti k nim zřetel. Přečtení knihy, podobně jako vychození školy, nepřibližuje chovance k úkolům naučným, nedosáhl-li ještě nejdůležitějších podmínek rozvoje duševního; třeba jest napřed vzdělati v něm schopnosti poznávací a zároveň umění orientovati se v dané látce, aby si mohl přisvojiti podávané obrazy a pojmy; potom jest třeba naučiti jej nabývati vědomosti čili spojovati jednotlivá fakta v celkový pojem, což se dokonává umělým rozlišením, souřaděním, závěrkem a jinými processy psychologickými. Schopnosti ty může vychovatel probuditi a v menším nebo větším stupni rozvinouti, avšak další postup v tomto směru jest závislý na duševní práci mimo školu a ve značné míře na četbě. Ale nejen další rozvoj myšlenkový a mravní mládeže zavazuje vychovatele, aby měl zřetel k poznávacím schopnostem čtenářovým. Každý stupeň vzdělání dítěte nebo mladíka vyžaduje přiměřené duševní stravy, závislé na množství jeho obraznosti, na pořádku, spojitosti a systematickosti jeho vědění, na způsobu a trvalosti pozornosti, na bystrosti postřehu, soudnosti o věcech a p. První tedy podmínkou racionální četby jest přiměřený k těmto okolnostem výběr látky.

Z výše uvedených důvodů má býti přístupná t. j. srozumitelná a dající se spojití s dosavadními vědomostmi chovancovými. Bylo by však chybou domnívati se, že látka v knize podávána může býti k vůli lepší ztravitelnosti čtenáři úplně známa. Četba nepodávající nic nového, nepovzbuzuje k myšlení, má vliv toliko negativní, ovládajíc ducha a podněcujíc v jistém směru vnímavost, jak se to obyčejně děje při čtení děl sensačních. Četba počáteční, stejně jako každá jiná, má svým obsahem převyšovati množství i jakost vědění čtenářova; odtud však následuje, že kniha pro děti sedmi a osmileté, a tím více ovšem mladší, musí míti obsah chovancům tak známý a blízký že se četby v té době ani neužívá leč k zastoupení starších.

Je to přece převrácení přirozeného pořádku: neboť živé slovo mnohem vhodněji a hlouběji padá do dětské duše, než vědomosti schematické, nepřiměřené individualnosti čtenáře v knihách psaných všeobecně pro děti. Vědomosti nejzajímavější a nejužitečnější může čerpati z nejbližšího okolí, ve chvílích nejprůhodnějších, t. j. když se dítě začíná samo zajímati svým prostředím a když víme, co a jak může se hoditi k jeho přesvědčení. V rozmluvách s dětmi můžeme rozvinouti všechny jejich schopnosti, kterých jest právě potřebí k náležitému pojmu a osvojení si literatury; předčasným pak čtením otupuje se jenom smysl postřehovací a způsobuje se trpnost myšlení.

Při vzdělávání schopností poznávacích má živé slovo ještě tu výhodu před četbou, že přiměřenými změnami hlasu a často i gesty mluva vyjadřuje nejen myšlenky, nýbrž i sdružené s nimi city, tak že obsah její stává se mnohem bohatším a více se přibližujícím ku pravdě životní. Tato okolnost jest nesmírně důležitá ve výchování a sama již dostačí, aby se četba dítěte přivedla na nezbytné minimum.

Ani kniha poučná není pramenem vědomostí; informuje toliko v oboru method a předmětu badání, zjevy pak přírody a života možno poznávati jediné v přírodě; schopnost badací a myšlenkovou možno rozněž rozvinouti jen tehdy, když se pracuje se skutečností, t. j. s fakty a zjevy, ne však s názory jiných lidí o nich. Z toho důvodu také dlužno přihlížeti k tomu, aby pozorování a zkušenosti v knize obsažené nezastupovaly u čtenáře zkušenosti vlastních. Třeba tedy míti na paměti jakost, množství, trvání a pravou dobu četby.

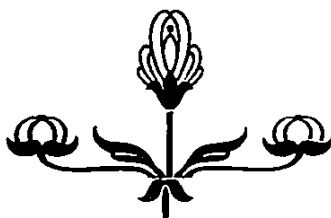
Při čtení, podobně jako v učení a životě, má se zachovávat zásada: málo a dobře, aby se tak zamezilo vražedné pro ducha plazení se po povrchu toho, co nutno prohloubiti a důkladně znáti. Literatura tendenčně zabarvená, která má na zřeteli vedlejší účely, a všeobecně převážná část povídek a miscellanea v bibliotece pro mládež vedou nejsnáze k povrchnímu soudu o věcech. Ba děti, než dorostly, hledají v povídce strašného nebo neobyčejného rozřešení, úplně se nestarajíce o poučení vpletené úmyslně do fabule. Děti přirozeně chtějí čísti o věcech vážných v knize poučné, v povídce však chtějí viděti toliko obrazy. A k té zdravé chuti nejmladších čtenářů mají přihlídati stejně autoři, jako vychovatelé.

Nejenom fantastická vypravování na způsob Robinsonů, výprav polárních a strašných historií o loupežnících, rozpalující hlavy až k bolesti a dětskou obraznost až k bezesnosti, odvádějí s očí čtenářových skutečnost; k týmž výsledkům, ač snad v jiném stupni, vede vůbec nadměrné čtení. Děti hltajíce knížky přenášejí se myslí do světa snů; tam znenáhla ztrácejí vrozené schopnosti zkoumací, tam hasne touha po poznání, neboť se rozněcuje vášnivá zvědavost a touha po divcích, zázracích, po věcech překvapujících a hrozných. Hltače knížek nezajímají již veliké postavy historické ani krásné zjevy přírodní, nýbrž síla a rozmanitost doznáního vzrušení. Účinky četby stejně senzáční, jako nadměrné jsou velmi žalostné, ačkoli ne hned patrné: vyprázdnění schopností myšlenkových a otupení morálních instinktův, přílišné a jednostranné probuzení obraznosti, odvrácení pozornosti od věcí užitečných, dobrých a krásných, podnícení nervové, přecházející snadno ve stav chorobný, a honba za novotou a silnými vzněty.

Není-li z chybné četby již žádného užitku pro činnost myšlenkovou, není možno nadíti se odtud ani mravního vlivu, neboť rozvoj citu jest velmi těsně sloučen s rozvojem myšlenkovým. Typem díla, které se zdá nejvíce působiti na charakter, jest životopis a historický fragment, zobrazující život a působení jednotlivého člověka nebo části lidstva. Vychovatelský vliv takových děl nebo se stejnou silou napsaných obrazů básnických spočívá na

tom, že čtenář poddává se celé řadě dojmů ze života lidského, jevícího se v činech. Nepoučuje zde vlastně ani kniha, ani nauka ani mravnost, nýbrž sám život, třeba v obraze literárním. Aby však mohl býti objat v celku i v jednotlivostech, třeba napřed uměti pozorovati, rozlišovati, konkludovati — slovem mysliti. To však nenaučíme ani četbou povídek, a tím méně sensační, ani také příliš hojným pokrmem literárním.

Esthetický vliv knihy jest těsně spojen s myšlenkovým: bez schopností poznávacích a zejména jsou-li otupeny a znetvořeny, nemůže býti řeči o postřehnutí a rozlišení krásna tam, kde čtenář zvykl hledati neobyčejných, sensačních příhod a přebíhat s horečným chvatem sta stránek, aby se dověděl, jak neočekávaně skončí bohatýr. Také mnoho krásných citů může se probuditi u mládeže, čtoucí výhradně belletrii, která se obyčejně pokládá za pramen esthetických dojmů. Nehledě k tomu, že sotva nepatrná částka povídek a poesie jest napsána s opravdovým talentem a že ani výjimečně krásná díla nejsou všem přístupna z ohledů esthetických, nutno uvážiti, že nejzákladnější a zároveň pro všechny nejzřejmější prvky krásna nacházejí se v celé přírodě a konečně i v některých zjevech obyčejného života. To krásno tedy ukažme a dejme vycítiti svým chovancům především v přírodě a potom dovolme jim rozhlédnouti se v pěkných stranách světa, zobrazených obyčejnou, ale zřetelnou a správnou prosou. Když tak připravěný čtenář přijde k poesii, dovede povznést ducha k výšinám, kde krásno s dobrem slévají se v jedno. (Příště dále).

Paedagogicko-katechetický kurs ve Vídni.

Referuje *Frant. Chrást*.

Ve středu 15. února měl dr. Nevěřil, prof. z Uh. Hradiště v lidové síni nové radnice přednášku „O užívání skioptika při vyučování“. Řečník jest známý odborník a přednáška věcně i formálně byla velmi zdařilá a zajímavá. Který katecheta posud nepoužíval tohoto moderního prostředku vyučovacího k docílení jasného názoru — a kolik asi ho používá — nabyl přesvědčení o skutečném jeho prospěchu nejen ve škole, ale i mimo školu v přednáškách lidových. Na ústavech středních bývá skioptikon pro kabinet fyzikální zakoupen, rovněž obrazů právě přičiněním dra. Nevěřila mnoho jest již vydáno pro historii biblickou i církevní u Lechnera ve Vídni. Při dobré vůli může tedy katecheta během několika let míti pěknou sbírku obrazů pro názor ve vyučování, které stokrát i nejlepší obrazy nástěnné předčí. Při přednášce demonstrován prakticky původ a vývoj starokřesťanského, umění stavitelského, jakožto část pojednání o církevní architektuře od katakomb až po sloh románský.

Po té přednášel univ. prof. Jindřich Svoboda o látce: *Názor ve vyučování náboženství*. První názor dítěti poskytuje příroda; ve škole katecheta a učitel sám jest a má býti názorem — pak obraz. Vše o čem mluvím o náboženství, pokud mohu, ukáži a vysvětlím dětem. Bibli dejme

žákům do rukou, modlitební knihu, zpěvník s dětmi proberme a je vysvětlíme, růženec přines a ukaž, do kostela zvláště zaveď a roucha, nádoby, obrazy, rozdělení, sloh a kostelní náradí potřeby ukaž! Obrazy mají býti umělecké. Obrazů fantastických neužívejme! Obrázky, které dáváme na památku dětem, ať jsou krásné! Napřed výklad, pak obraz, nebo současně!

Věci a pravdy abstraktní hledme znázorňovati na tabuli křídou, nebo schematy a nákresy na zvláštních kartonech napsanými. Ve vyšších třídách neměl by se opomenouti žákům podati výklad a demonstrace velkých uměleckých děl výtvarných zvláště náboženských.

Odpoledne téhož dne jeli jsme parní tramwají do Kalksburgu, kde měla býti prohlídka ústavu, přednáška Prof. Ludwiga: Methoda vyučování náboženství na škole střední v nižších a vyšších třídách a pak zkouška na ukázkou — hospitace v V. třídě. Do Kalksburgu jede se hodinu směrem k Hietzingu a pak do vesnice Rodaun. Kalksburg, pokud jsme viděli, tvoří hlavně komplex velikých budov, tvořících známý výchovavací ústav Jesuitský. Dle schematismu škol středních zřízen byl r. 1856 jakožto soukromý vyučovací a výchovavací ústav. Gymnasium zřízené r. 1891 má právo veřejnosti; nyní má 311 žáků, 17 profesorů. V přípravce jest 25 žáků, mimo to vyučuje tu asi 15 vedlejších učitelů.

Vedeni jsme byli spárkami, v nichž chovanci mají jmény svými poznačená, úplně ohrazená lůžka s obvyklými nočními potřebami. Dle jmen pozorovali jsme většinu synů šlechtických — pak kreslírny a muzey do překrásné kaple kongregační a odtud do hlavní kaple ústavu. Všude bylo čisto a pořádek vzorný — zvláště v obou kaplích. Vzezření hochů bylo velmi pěkné a chování vskutku ušlechtilé — všichni nosí uniformu na způsob kadetů.

Z přednášky prof. Ludwiga zaznamenáváme. Methoda jest duší vyučování a jest jí třeba pro vyučovací cíl, i postup i způsob vyučování. Účel jest náboženské vzdělání ducha — rozumu i srdce v poměru ku všeobecnému vzdělání středoškolskému. Náboženství učíme, bychom nábožnosti naučili. Nejvyšším cílem pak jest náboženský charakter, stále jednání dle křesť. zákona. Ve vyšších třídách měj vyučování ráz apologetický, by povstalo pevné přesvědčení, obrana proti útokům a podřízení všeho vědění nejvyššímu cíli ethickému. Látka vyšších tříd jest těž, jako tříd nižších, ale důkladnější. Řečník jest pro dějiny církevní na stupni přednějším. Málo žáků dostane se do oktávy, o oktávě připravují se k matuře a nemají tedy ani na předmětě, ani na jeho širším opakování zájmu, tradice, církevní otcové, koncily jsou jim neznámými pojmy.

Řečník mluví pak o jednotlivých způsobech metody. Nedá se stanoviti určitá mez pro to — nejlépe spojení synthesi s analysi, v nižších třídách budiž memorováno — ovšem ne mechanicky a často opakováno, definice budiž jasná a krátká, akroamatické metody užívejme pro veliké hochy, pro menší erotematické. Budme pozornost, interest, ani hodina není mrtvá, užívejme hojně křidy a názoru, připravujme se, spojujme přítomné vědění s minulým, zkoušení budiž methodické, nahodilé námitky ať zodpoví napřed žáci sami. Klassifikace budiž mírná, zvláště ve vyšších třídách ndměl by katecheta dávatí známku nedostatečnou; dostatečná pro takového hochu jest nedostatečnou.

Po přednášce odešli jsme do zahrady klášterní, kde hoši jedni z mírného, jiní odvážnější z příkřejšího svahu sjížděli na saních — zábava opravdu pro ně jako stvořená!

Při hospitaci v V. probíral týž P. Ludwig z apologetiky úvod do demonstratio christiana. Nebudu kritisovati staršího a velmi zkušeného katechetu, jen zdálo se nám, že bychom my ve svých poměrech nemohli látku tak až příliš vědecky probírat a do podrobností zabíhat takových, o kterých ani v alumnátě jsme nemluvili. Zajímalo nás, že každý žák měl po ruce malou bibli nového zákona, kterou v případě potřeby citoval vyhlédav dotyčný citát a že žáci dávali si námítky zcela formálně vypracované a jini zas na ně odpovídali, je vyvracejíce.

Ve čtvrtek ráno v osm hodin sůčastnil jsem se vyučování náboženství v II. tř. jistého gymnasia, zvědav, jak vídeňští katecheti si počínají. V učírně nebylo kříže. Katecheta zkoušel obřady slavné mše sv. od počátku od Evangelia. Vyvolaný žák nakreslil zhruba oltář a výklad počal. — Žádány věci rozhodně nepotřebné. (Příště dále.)

Postavení sofistů v dějinách výchovy.

Podává *Dr. Jos. Kratochvíl.*

(Dokončení.)

Přes to však přes všecko soudím, že sofisté jména pravých filosofů a nějakého přílišného obhajování nezasluhují. Byli to osvětáři své doby, řečtí encyklopedisté, jak se jim často říkává. Oni zcela postrádají oné velkolepé spekulace, oné mravní vážnosti oné vědecké hloubky, které se podivujeme při řeckých filosofech doby dřívější, i pozdější jejich strojené vystupování, jejich kočovnický život, honba po penězích, žácích a pochvalách, jejich vzájemná žárlivost, toť přece pravý opak vědecké snahy Anaxagorovy a Demokritovy, skromnosti a vážnosti Sokratovy a jemné, ušlechtilé hrdosti Platonovy. Jejich skepse podrývá vědeckou snahu, jejich eristika a rhetorika slouží stejně právu i nespravedlnosti, pravdě i lži, jejich názory o vědě jsou nízké, mravní zásady nebezpečné.

Ani nejlepší duchové ze sofistů se vad těchto nevystříhali. I když chápeme, že Protagoras a Gorgias nechtěli, ba těžko mohli se postavit proti tehdejšímu směru životnímu a mravnímu přece nemůžeme zapřít, že oba přispěli značně ke skepsi o záhadách vědeckých, o sofistické eristice a rhetorice a tak prostředně též k popírání základních mravních zákonů. I když Prodikos, jak nahoře jsem ukázal, chválil a odporučoval ctnost, přece jest až příliš příbuzný Protag., Gorgiovi a Hippiovi, než abychom j j mohli vyjmouti z řady sofistů neb snad nazývati, jak chtějí někteří, předchůdcem Sokratovým. Při sofistech pozdějších, jako Trasymachovi, Euthydemovi a Dionysodorovi a celé té radě nesamostatných žáků a napodobitelů starších sofistů, vidíme jednostrannost a přehánění sofistického stanoviska v plné nahotě a prázdnotě. Ti již neznamenaají pro vědu nic!

Ovšem tu zase nutna jest opatrnost, bychom neupadli v extrem a nepřičítali snad sofistům veškeru příčinu tehdejšího úpadku řeckého ducha. Nesmíme zapomínati, že věda dřívějších dob omezovala se na pozorování a zkoumání přírody; v 5 stol. však že zavanul nový duch, nové poznání, že dosavadní věda člověku nestačí, že vůbec nemá pro člověka větší ceny,

co mu neprospívá, co neodpovídá novému jeho poslání. Zkrátka: princip subjektivity přejal vůdčí roli! Dosavadní věda nestačí již novému člověku, zdá se mu příliš úzkou, její základní pojmy jsou mu nedosti pevné a jisté. Člověk ztrácí úctu před daným, snaží sám se o všem přesvědčiti, pravdy absolutní nezná. Tim ovšem vzniká snaha po širším všeobecném vzdělání a sofisté přikládají ruku k dílu: fysiku nahrazují etikou, místo hledání nové vědecké metody popírají možnost jistého vědění vůbec, (stávají se slavnými učiteli rhetoriky). —

Skepsse o zásadách noetických přirozeně brzy vedla ke skepsii o náboženství, o zásadách mravních a závaznosti zákonů vůbec.

Že pochybovali o existenci bohů svého národa, že v populárním polytheismu neviděli než výplod lidského ducha, nemožno jim příliš nějak vytýkati a proto snad je kaceřovati. Jediná chyba — ovšem chyba velká — jest v tom, že nesnažili se nahraditi a doplniti svou negací polytheismu nějakým pozitivním důkazem vyššího božství, jak vidíme u Empedokla, Anaseagora neb Sokrata, a že tím pak zároveň se ztráta víry v bohy ztráceli i náboženství vůbec. Ovšem sofistické osvětářství je vůbec v celé své podstatě již příliš povrchní a jednostranné! — Podobně zajisté vyzněla by i úvaha o skepsii mravní. Ale ovšem zase ne vše, co nám dnes zdá se špatným, trivialním a nízkým, bylo nízkým i pro dobu tehdejší, pro současníky sofistů: a také ne vše, co mělo za následek úpadek a zkázu, dalo se již předem předvídati a předcházeti.

Toho příčinou nejsou sofisté sami, nýbrž doba tehdejší vůbec. Sofistika (a to podtrhuji) není než výplod a orgán změny duchovního života řeckého národa vůbec. Řekové stáli na prahu nové doby, před nimi otevřen byl vzhled do nového, neznámého dosud světa plné svobody a vysoké kultury. Co tu divného tedy, že závrať dostávali na náhle dostupené výši, že sebevědomí jejich překračovalo meze? Co tu divného, že člověk počal mysliti, že není již vázán žádným zákonem, žádným příkazem? Co přirozenějšího než že záhady kosmologické, že přírodní náboženství nemohlo upokojiti hledající mysl a že následek byl čirý subjektivism — skepsse.

Ovšem i tento proud časový, ač tak nebezpečný a hrozný pro vědu a život mravní, nebyl neúčinný a bez dobrých následků pro dobu budoucí. Vření doby sofistické vyplavilo na povrch ovšem mnoho kalu a nečistoty, ale byl to process nutný, neboť jedině jím umožněno bylo očistiti a připraviti ducha řeckého pro moudrost sokratovskou. Bez sofistiky nelze si mysliti Sokrata, jako bez hrůzné bitvy bělohorské nevysvětlitelný byl by nynější náš kulturní rozmach! Bez sofistiky nevysvětlitelný byl by onen rozkvět řecké filosofie za Sokr., Plat. a Arist., jako bez francouzské revoluce nechápali bychom onu neobyčejnou živoucnost evropských národů v 19. století.)

¹⁾ Literatura: a) původní: Spisy Plat., Arist., Mullach., Fragmenta philos. graecorum. 3 sv. 1860—1881, Diels „Fragm. des Vorsokratikes 1903. b) novější dějiny filos. Ed. Zeller „Philos. der Griechen“ 5 sv. 5. vyd. Výtah z toho díla: „Grundriss der Gesch. d. griechischen Philos. — Vývoje řeckého myšlení s hlediska povšechné kultury si všimni: Gomperz Th. „Griechische Denker“ I. 1896, II. 1901. Grote: „History of Greece“ sv. 8. Výtečně italské dílo, jež podává zvláště charakter a vývoj filos. Aug. Conti „Storia della Filosofia. Tirenze 5. vyd. 1899, Bénard „La philosophie ancienne“ I. 1885. U nás † Durdík „Dějepisný nástin filosofie řecké“ 1. ses. 1842. Windelband „Geschichte der alten Philos. (5 sv.) Ir. Müller, „Handbuch der klass. Allesthumswissenschaft“ 1894. — Z povšechných: Ueberweg-Heinze „Grundriss der Gesch. der Philos. 3 díly. U nás v nejnovnější době dr. Kachník „Dějiny filosofie“ 1904.

ZPRÁVY.

V sobotu dne 8. dubna t. r. dokončil svůj požehnaný pozemský život biskup **Josef Jiří Strossmayer**, vzorný křesťan a veliký Slovan. Svým bystrým duchem poznal, že národ možno spasiti jediné dobrým národním školstvím a zdravou literaturou, proto nasadil veškeré své síly, aby touto cestou působil k spáse své vlasti. Pečoval usilovně o řádné vzdělání duchovenstva a učitelstva, s velikými oběťmi peněžními zakládal školy a ústavy vzdělávací, podporoval podniky literární a časopisy. A co jiného dobrého vykonal, nemožno oceniti zde krátkými slovy. Veškeré Slovanstvo, ba lidstvo vůbec má příčinu truchlití nad jeho rakví. **VĚČNÁ JEMU PAMĚŤ!**

Výdělková práce školních dětí v Rakousku. Když se r. 1900 provádělo u nás všeobecné sčítání lidu, bylo zjištěno také zaměstnání školních dětí mimo školu. V celém Rakousku navštěvovalo veřejné školy obecné r. 1900 1,634.142 chlapců a 1,573.532 děvčat, dohromady 3,207.674 dětí. Z těch bylo zaměstnáno v průmyslu a při pracích hospodářských 84.199 chlapců (5.15%) a 79.592 děvčat (4.45%), celkem 154.791 dětí (4.8%); pouze na Moravě 31.882 děti (8.5%).

Ve šk. roce 1899—1900 uloženo bylo v celém Rakousku 246.627 trestů pro neomluvené zanedbání školy, a sice 152.454 peněžitých, jež celkem činily 263.440 K, v 91.175 případech bylo trestem vězení. (A kolika byl trest odpuštěn, kolik nedbalců vůbec udáno nebylo a nebývá!)

Tak mluví statistika úřední. Že údaje tyto ani přibližně správně neudávají počtů dítek, jímž jest hledati výdělku, o tom není pochybnosti. Jiných výsledků dodělalo se pátrání učitelstva samého. V Dolních Rakousích podjal se té práce Ústřední spolek učitelstva Vídeňského, jenž tvrdí, že výdělkovou prací zaměstnávalo se v Dolních Rakousích (mimo Vídeň) 36.6% všech dětí.

Šetření podobná dala se i v Čechách na 172 školách se 29.666 žáky. Z těch zaměstnáno bylo výdělkovou prací 6316 nebo 21.7%; ve věku do 8 let 7.8%, od 8—10 let 20.8%, od 10—12 let 31.3% a od 12—14 let 32.2%. Hrozné poměry jsou asi v Jablonci, kde 25.9% dětí mladších než 8 let pracovati musí.

Výdělkové zaměstnání dětí nedá se sloučiti s povinnou návštěvou školy, neboť vyžaduje nejlepších sil dětských a to právě v době pro učení nejvhodnější. Kromě toho děti, pracující s dospělými, obyčejně nic dobrého neslyší ani nevidí, a tak mravy jejich hynou, a vliv kostela a školy přichází na zmar.

Jako krutý mráz něžná poupata a květy ničí dříve, než se plně na teplém sluníčku rozvinouti mohou, tak bída, hlad, utrpení a strážení hubí tělo i mysl dětskou dříve, nežli žítí začíná. Na ulicích průmyslových měst

vidáme vlekoucí se děti, mrtvolám podobné, jež místo veselého smíchu děsí nás svým hrozným kašlem. Tak stav pracujících, jemuž by mělo vykázano býti čestně místo ve společnosti lidské, upadá duševně a hyne tělesně.

Není to naší povinností zameziti zločinné dílo kapitalistů, kteří z dětských rukou za několik halířů koupených bohatnou, zatím co tisíce dospělých marně práce hledají? Není to naší svatou povinností, abychom děti z drápů kapitalismu vyrvali, nechceme-li, aby společnost podlehla degeneraci?

Už skoro sto let uplynulo, co v Anglii vydán byl zákon na ochranu školních dětí, zákon ten byl r. 1903 znamenitě rozšířen, Amerika má zákon na ochranu dětí od r. 1897 a novellu k němu z r. 1903, Itálie má podobný zákon od r. 1902. V Německu je nový zákon na ochranu mládeže v platnosti od 1. ledna 1904. U nás v Rakousku, ačkoli zprávy živnostenských inspektorů zaznamenávají ročně sta případů, kdy děti užívá se ku pracím zákonem zakázaným, neděje se nic. Austria in orbe ultima.

Ovšem víme dobře, že ani nejprísnejším zákonem výdělková práce dětí zcela se nezamezí, víme také, že většina rodičů neposílá děti do práce dobrovolně, nýbrž k vůli nepatrnému výčelku, pro nezaměstnanost otcovu, nebo četnou rodinu — pro chléb. To jsou příšerné stíny kapitalismu. Teprve až zmizí kapitalismus, odstraněna bude i výdělková práce dětí.

Učitelské domy v místech lázeňských. Moravská Ústřední jednota učitelská usnesla se na schůzi delegátů v Prostějově, by v Luhačovicích postaven byl učitelský dům. Ustavuje se za tím účelem družstvo, které vydá 1000 podílů po 50 K.

Spolek německého učitelstva pro vystavění asylu v Karlových Varech má již 37.654 K. Členem může se státi učitel neb učitelka národnosti německé, složí-li 30 K zápisného. Spolek pomáhá členům tím, že za ně zaplatí taxu lázeňskou, hudební, opatří jim levnější koupele a zaplatí za ně honorář lékařů.

Svaz učitelstva něm. rakouského, jenž má 18.000 členů, zamýšlí zříditi útulek na březích Dalmacie, kde by se léčili učitelé tuberkulosní.

Školy pro zvláště nadané. Ve spolku učitelů gymnasijských v Berlíně přednášel dr. Petzoldt o školách pro zvláště nadané. Ve vyšších školách je 10 proc. velmi nadaných, 70—75 proc. prostředně nadaných a 15—20 proc. málo nadaných. Velmi nadaným stačila by polovice času, který potřebují prostředně nadaní k učení, a nenaučí se tomu nejlepšímu, co škola dáti může, pilně pracovati. Mnoho z těchto žáků později zajde nebo nedosáhne toho, čeho by dle svých vloh dojiti mohli. Proto je třeba, aby pro ně zřizovány byly zvláštní školy. — Kdo se chce o té věci lépe poučiti, ať si opatří jeho spis „*Sonderschulen für hervorragende Befähigte*“. Leipzig, Teubner 1905.

Pozvání k výroční řádné valné hromadě Učitelské Zadruby na Moravě, zapsaného společenstva s obmezeným ručením se sídlem v Uher. Hradišti, která konati se bude v pondělí velikonoční dne 24. dubna 1905 o 1 hod. odpol. ve spolkových místnostech v Uh. Hradišti s tímto jednacím pořádkem: 1. Zápis do presenční listiny. 2. Zpráva účetní za rok 1904. 3. Zpráva revisorů účtů a zpráva o vykonané revisi Ústředním Svazem. 4. Návrh na rozdělení čistého výtěžku. 5. Doplnovací volba členů správní rady. 6. Volba revisorů účtů. 7. Volné návrhy.

V Uh. Hradišti, dne 12. dubna 1905.

Správní rada.

Sjezd antialkoholiků z Čech, Moravy a Slezska koná se dne 24. a 25. dubna v Brně.

Z literatury.

Z těžkých a blahých chvil české minulosti. Dějepisné povídky pro mládež dospělejší. Vypravuje Alois Dostál.

Kniha uvedeným titulem označená vydána snaživým našim Cyrillo-Methodějským knihkupectvím G. Francla v Praze 1904. Obsahuje čtyři historické povídky pro mládež dospělejší: 1. Za královnina pobytu. 2. Z lásky a vděčnosti. 3. Havěřův vychovanec. 4. Poslední potomek.

Dnes zmíním se pouze o první, „Za královnina pobytu.“ Povídka miloučká od první až do poslední věty. Líčí události za pobytu králové Elišky Přemyslovny na hradě a městě moravském Jemnici. Hned počátkem vlády Jana Lucemburského v Čechách, choť Elišky Přemyslovny, byl pln sporů, třenic a bojů. K novému králi, cizinci, po zkušenostech smutných s králem předešlým, hleděl národ nedůvěřivě. Bylo se Janovi teprve ukázati, miní-li upřímně s národem v dobrém žití. Prostřednicí mezi Janem a národem byla choť jeho Eliška, v pravdě to strážný anděl Janův. Žel, že nedbal později jejich upřímných rad.

Jelikož loupeživý Matouš Trenčanský ze Slovenska častými nájezdy plenil Moravu a část jí dokonce chtěl odtrhnouti, povolán mladý král Jan moravskými pány na pomoc, by obhájil svého markrabství. Vypravil se s velikou ochotou, jelikož mu bylo v Praze již úzko a po bojích se mu stýskalo. Na veliké prosby dovolil své choti, že ho směla i s dceruškami Markétou a Jitkou provázeti až do Jemnice, kdež zůstaly očekávající návratu králova po skončené výpravě. Šťastná Jemnice a její hrad! Hostily v sobě nejlepší českou královnu, ženu srdce zlatého, znalou potřeb lidu a země, nakloněnou každé chvíle prosbám potřebných a strádajících.

V povídce líčí se lehkým, květnatým slohem život Elišky v Jemnici a historie lehkomyšlného Ondráše Dohala, jenž velkým zvonem pobouřil jemnické, že šli vítati příjíždějícího kotleře, krále pak brzo na to jedoucího zanedbali. V Jemnici Eliška byla šťastna. Našla mateřskou přítelkyni v purkrabího ženě Juditě, její dcerušky, zvláště Markéta, pak súčasťnovaly se her a radostí dětí jemnických (královniček, dožínek). Lid oblíbil si nesmírně svou královou pro její dobré, zlaté srdce, a i krále Jana pro jeho spanilou choť. Po návratu Janově při rozloučení s Jemnicí odměnil Jan jemnické na prosbu Eliščinu mnoha dary a výsadami.

Takových povídek, volám, Pane Bože, houšť! R—ý.

Božena Studničková: **Dětská zahrádka.** První a druhá sbírka původních her, písní, básniček a přání pro mateřské školy, opatrovny a dům. Nové nápěvy složila a část starších nápěvů pozměnila Anna L. Schöntagová. Druhé, opravené vydání. V Praze, nákladem knihkupectví A. Reinwarta. 1905. Za 80 hal. jedna sbírka.

Spis, jenž se dočká druhého vydání, doporučuje se sám, jinak by nakladatel neodvážil se obstarati vydání druhé, které z pravidla se učiní, když vydání první je rozebráno. Ve sbírce první nalézají se hry, písně a básničky pro děti menší, kdežto ve sbírce druhé jsou již delší a těžší. Ve sbírce první zvláště se nám zamlouvají písně a hry s pohyby, jako jsou „Tkalcovská“, „Mlýn“, „Malá hospodyňka“ a j. Mezi básničkami jsou „Modlitbičky“ (šest), „Přivítání“ a „Poděkování“ (čtyři). Přání jsou tu všem členům rodiny, pěstounce a dobroditelce; co do času jsou tu přání k jmeninám a narozeninám a též k novému roku. Jako ve sbírce první jsou též i ve druhé básničky a říkání pro 2—4 děti. Ve sbírce druhé jsou pěkné „Štědrovečerní básničky“ a „Přivítání a slavnosti“ a „Poděkování“, pak jsou

tu „Veršiky při stavění krychlemi a špalíčky (26 čísel)“. Přání jsou ve sbírce druhé též rozmanitá, ale jsou již delší nežli ve sbírce první. Většina her, písní, básniček a přání hodí se též velmi dobře do prvních tříd školy obecné. A proto doporučujeme sbírky ty netoliko pěstounkám ale i učitelstvu vůbec ano i rodičům co nejlépe.

A. K. Víták.

Fr. Polívky Čtvrté vydání „Živočichopisu pro nižší školy střední“ jest oproti vydáním předcházejícím přepracováno a zdokonaleno jak co do textu tak co do ilustrací. V textu přihlíženo ke stránce biologické měrou ještě větší než tomu bylo ve vydáních předcházejících, a při popisech jednotlivých živočichů dbáno vždy určité osnovy, aby žáci měli práci usnadněnu. Obrazce pořízeny z veliké části nové a počet jich rozmnožen z 371 na 475. Ačkoli rozsah látky byl jen o několik málo jedinců rozšířen, přece vzrostla kniha hlavně novými obrazci o 30 stran. Že rozmnožením vhodných vyobrazení text žákům se usnadňuje a obtíž s probráním učiva předepsaného se umenšují, rozumí se samo. Cena K 3.10 při bohatosti a krásné úpravě obsahu je velmi nízká a proto jistě poslouží kniha nejen žákům, ale i učitelstvu a přátelům přírody. — Nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci.

Julius Verne, oblíbený autor mládeže i dospělých, předveden bude nám souborným vydáním svých spisů. Nakladatelství Jos. R. Vilímka počalo je právě vydávati v autorisovaném překladu a s původními francouzskými ilustracemi. Českému čtenáři sotva as bude známo, že jest ještě celá řada spisů Verneových, jež vůbec do češtiny ještě nebyly přeloženy, ač náležejí k nejlepším jeho pracím. K těmto neznámým dosud u nás dílům slavného francouzského autora, nedávno zesnulého, především obrácena pozornost a české vydání jeho spisů publikovati bude nejprve tyto u nás dosud neznámé spisy. Již prvý román této sbírky, která u přátel Verneovské četby zajisté vzbudí nemalý zájem, zahájen románem „Drama v Livonsku“, jež dějem svým působí velmi poutavě, a jest nám tím sympatičtější, ježto děj odehrává se na Rusi, a vyličen v něm boj slovanského obyvatelstva s německým obyvatelstvem krajů pobaltických, při čemž ovšem sympatie autorovy jsou na straně slovanské. „Spisy Jul'a Vernea“ vycházejí v sešitech úhledné úpravy po 30 hal.

Vilímkova Podrobná mapa markrabství Moravského a vévodství Slezského, jež v měřítku 1:100.000 dospěla právě k listu 2., jest opravdu důležitým a dalekosáhlým krokem v našem moravsko-slezském mapovnictví; umožňuje nám emancipaci od map německých a zasluhuje přízně veškeré české veřejnosti. Návoslovi těchto map podepřeno jest nejlepšími a nejmodernějšími základy, a přehlednost a praktičnost jejich zvýšena jest vynecháním terénu. Cena listu na papíře 60 hal., na plátně (v pouzdře) K 1.10. Vydává nakladatelství Jos. R. Vilímka v Praze.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.